

ρόμενο αγροτικό πληθυσμό και της ανάγκης σταθεροποίησης των αγορών, τον οποίο επιδίωκε η Επιτροπή όταν θέσπισε τις διατάξεις εφαρμογής των μέτρων για την απορρόφηση των αποθεμάτων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, εν μέρει μόνο επιτεύχθηκε, δεν μπορεί για το λόγο αυτό να συναχθεί ότι η ρύθμιση της Επιτροπής ήταν παράνομη έναντι του άρθρου 39 της Συνθήκης, δεδομένου ότι μόνη η πρόδηλη ακαταλληλότητα ενός μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου μπορεί να επηρεάσει τη νομιμότητά του.

3. Η απαγόρευση των διακρίσεων που διακηρύσσεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, εδάφιο 2, της Συνθήκης, ως ειδική έκφανση της γενικής αρχής της ισότητας, δεν εμποδίζει τη διαφορετική μεταχείριση ομοίων καταστάσεων, όταν η διαφοροποίηση δικαιολογείται αντι-

κειμενικά. Δεν συνιστά, επομένως, διάκριση το γεγονός της χορήγησης επιδοτήσεων στο αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, το οποίο συνιστά στοιχείο στήριξης της αγοράς του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ενώ τέτοιες επιδοτήσεις δεν προβλέπονται για τον ορρό γάλακτος, που δεν είναι παρά κατάλοιπο της παραγωγής τυρού προοριζόμενο να καταστραφεί.

4. Η αγωγή αποζημιώσεως λόγω παράνομου κανονιστικής πράξεως που προβλέπεται στο άρθρο 215 της Συνθήκης μπορεί να γίνει δεκτή μόνον αν η ζημία που επικαλείται ο ενάγων υπερβαίνει τα όρια του επιχειρηματικού κινδύνου που είναι σύμφυτος με τις δραστηριότητες του οικείου τομέα. Ο κανόνας αυτός πρέπει πολύ περισσότερο να τύχει εφαρμογής, αν υποτεθεί ότι γίνεται δεκτό στο κοινοτικό δίκαιο σύστημα ευθύνης άνευ πταίσματος.

Στην υπόθεση 59/83,

SA BIVILAC NV, με έδρα το Leuze, Βέλγιο, εκπροσωπούμενη από τους Hans G. Kemmler, Barbara Rapp-Jung και Alexander Böhlke, δικηγόρους Φραγκφούρτης επί του Μάιν, με γραφείο στις Βρυξέλλες, rue de la Loi 223-225, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο το δικηγόρο Ernest Arendt, 34 B, rue Philippe-II,

ενάγουσα,

κατά

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, εκπροσωπούμενης από την Επιτροπή διά του Jörn Sack, μέλους της νομικής της υπηρεσίας, με αντίκλητους στο Λουξεμβούργο τους Oreste Montalto και Manfred Beschel, μέλη της νομικής υπηρεσίας, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

εναγομένης,

που έχει ως αντικείμενο αγωγή αποζημιώσεως που ασκήθηκε βάσει του άρθρου 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, G. Bosco, O. Due και K. Κακούρη, προέδρους τμήματος, A. O'Keeffe, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann και Y. Galmot, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
 γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, η εξέλιξη της διαδικασίας, τα αιτήματα, καθώς και οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων συνοψίζονται ως εξής:

I — Πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

1. Νομικό πλαίσιο

Η κοινή οργάνωση αγοράς του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ένας από τους σκοπούς της οποίας είναι η εξασφάλιση δικαίου εισοδήματος στους παραγωγούς της Κοινότητας, προβλέπει για το σκοπό αυτό τον καθορισμό ενιαίας ενδεικτικής τιμής για το γάλα, η οποία εξασφαλίζεται στην εσωτερική αγορά κυρίως μέσω αγορών, που πραγματοποιούν οι οργανισμοί παρέμβασης, των κυρίων προϊόντων μεταποίησης του γάλακτος, δηλαδή του βούτυρου και του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη.

Ο υπέρμετρος όγκος των αποθεμάτων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που δρισκόταν στην κατοχή των οργανισμών παρέμβασης το 1982 ώθησε την Επιτροπή στο να θέσει εκ νέου σε εφαρμογή, θεσπίζοντας τον κανονισμό ΕΟΚ 1753/82 της 1ης Ιουλίου 1982 (ΕΕ L 193, σ. 6), διάφορα «ειδικά μέτρα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού ΕΟΚ 804/68 του Συμβουλίου (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 82), τα οποία είχαν ληφθεί στο παρελθόν για να αντιμετωπιστεί παρόμοια κατάσταση που χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη σημαντικών αποθεμάτων και περιορισμένων δυνατοτήτων διάθεσης, τα μέτρα δηλαδή του κανονισμού ΕΟΚ 368/77 της Επιτροπής, της 23ης Φεβρουαρίου 1977, περί πωλήσεως με πλειοδοτικό διαγωνισμό αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή των χοίρων και των πουλερικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/017, σ. 155) και του κανονισμού ΕΟΚ 443/77 της Επιτροπής, της 2ας Μαρτίου 1977, περί

πώλησεως σε καθορισμένη τιμή αποβου-
τωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορι-
ζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλε-
ρικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/017, σ. 183).

Η Επιτροπή, επειδή διαπίστωσε ότι οι
τρόποι μετουσίωσης του αποκορυφωμένου
γάλακτος σε σκόνη που αναφέρονταν στο
παράρτημα του κανονισμού 368/77 καθι-
στούσαν δυνατή τη χρησιμοποίηση αυτού
του προϊόντος στη διατροφή των χοιριδίων
και, επιθυμώντας να μειώσει την τιμή
εκποίησης του αποκορυφωμένου γάλακτος
σε σκόνη, το οποίο πωλούν οι οργανισμοί
παρέμβασης δυνάμει των κανονισμών
368/77 και 443/77, αποκλείοντας συγ-
χρόνως την υποκατάσταση των ποσοτήτων
αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που
διατίθενται σε υψηλότερη τιμή στο πλαίσιο
του κανονισμού ΕΟΚ 1725/79 (ΕΕ ειδ. έκδ.
03/026, σ. 12) με ποσότητες που πωλούνται
στο πλαίσιο αυτών των ειδικών μέτρων,
θέσπισε στις 29 Οκτωβρίου 1982 τον κανο-
νισμό ΕΟΚ 2923/82 (ΕΕ L 304, σ. 64), με
τον οποίο προσάρμοσε τις συνταγές μετου-
σίωσης, τις οποίες περιέχουν οι κανονισμοί
368/77 και 443/77, περιλαμβάνοντας
σ' αυτές νέες συνταγές μετουσίωσης απο-
κορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που απο-
σκοπούσαν στην εμπόδιση της χρησιμο-
ποίησης του προϊόντος αυτού για τη δια-
τροφή χοιριδίων.

2. Ιστορικό

Η ενάγουσα, η δελγική επιχείρηση SA Bio-
vilac NV, άρχισε το 1974 να παρασκευάζει
βασικές ζωοτροφές ανώτερης ποιότητας,
ιδιαίτερα κατάλληλες για την παρασκευή
σύνθετων ζωοτροφών για πουλερικά και
χοιρίδια. Εμπορεύεται αντίστοιχα από το
1978 και από το 1980 το Kulacis και το
Bioblanca, τα οποία παρασκευάζει με βάση
τον ορρό γάλακτος και τα οποία, ως
βασικές ζωοτροφές για χοιρίδια και πουλε-
ρικά, ανταγωνίζονται το αποκορυφωμένο
γάλα σε σκόνη.

Την αισθητή πτώση των πωλήσεων των
προϊόντων της από το Νοέμβριο 1982 και
τη ριζική πτώση τους από την 1η Μαρτίου
1983 την αποδίδει στους κανονισμούς
368/77 και 443/77 της Επιτροπής, όπως

έχουν τροποποιηθεί από τους κανονισμούς
1753/82 και 2923/82, καθόσον οι κανο-
νισμοί αυτοί θεσπίζουν πωλήσεις σε μειω-
μένη τιμή, από τους οργανισμούς παρέμ-
βασης, του αποκορυφωμένου γάλακτος σε
σκόνη και καθόσον οι συνταγές μετου-
σίωσης του αποκορυφωμένου γάλακτος
που πωλείται κατά τον τρόπο αυτό δεν
εμποδίζουν τη χρησιμοποίηση του προϊό-
ντος αυτού σε ζωοτροφές που προορίζονται
για χοιρίδια και πουλερικά.

II — Έγγραφο διαδικασία

Η προσφεύγουσα άσκησε στις 11 Απριλίου
1983, κατ' εφαρμογή του άρθρου 215, δεύ-
τερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ,
κατά της ΕΟΚ, εκπροσωπούμενης από την
Επιτροπή, αγωγή περί αποκαταστάσεως
της ζημίας, την οποία υφίσταται λόγω της
εκδόσεως και της εφαρμογής των κανο-
νισμών της Επιτροπής 368/77 και 443/77,
όπως τροποποιήθηκαν από τους κανονι-
σμούς 1753/82 και 2923/82.

Η έγγραφη διαδικασία εξελίχθηκε κανο-
νικά.

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παρά-
γραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας,
επειδή η Επιτροπή ζήτησε από το Δικα-
στήριο να αποφασίσει εν ολομεία, η υπό-
θεση ήχθη ενώπιον της ολομείας του
Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του
εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση
του γενικού εισαγγελέα, αποφάσισε να
προχωρήσει στην προφορική διαδικασία
χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.
Κάλεσε πάντως τους διαδίκους να απαντή-
σουν γραπτά σε ορισμένες ερωτήσεις πριν
από την επ' ακροατηρίου συζήτηση και
να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα.
Κλήθηκαν εξ άλλου οι διάδικοι να εξηγή-
σουν λεπτομερέστερα κατά την επ' ακροα-
τηρίου συζήτηση ορισμένα σημεία και να
παραστούν σε αυτή με τους εμπειρογνώ-
μονές τους.

III — Αιτήματα των διαδικών

Η *ενάγουσα* ζητεί από το Δικαστήριο:

1. να υποχρεώσει την Επιτροπή σε αποκατάσταση της ζημίας την οποία «υφίσταται και θα υποστεί συνεπεία της εκδόσεως και της εφαρμογής των κανονισμών ΕΟΚ 368/77 της 23. 2. 1977 και 443/77 της 2. 3. 1977, όπως τροποποιήθηκαν από τον κανονισμό ΕΟΚ 1753/82 της 1. 7. 1982, και ειδικότερα συνεπεία της πώλησεως του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη σε εξευτελιστική τιμή, δεδομένου ότι τα προϊόντα της ενάγουσας (βασικές ζωοτροφές με βάση τον ορό γάλακτος) δεν μπορούν να πωληθούν και ότι θα αναγκαστεί να παύσει τη δραστηριότητά της, αν διατηρηθούν τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή».
2. να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Η *Επιτροπή* ζητεί από το Δικαστήριο:

1. να απορρίψει την αγωγή ως απαράδεκτη και εν πάση περιπτώσει ως αβάσιμη·
2. να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

IV — Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδικών

A — Η ενάγουσα διευκρινίζει στο δικόγραφο της *αγωγής* της ότι οι σύνθετες ζωοτροφές για χοιρίδια και πουλερικά μπορούν να παρασκευάζονται με βάση πλειάδα βασικών ζωοτροφών που είναι εν μέρει υποκατάστατες μεταξύ τους και ότι η σύνθεση αυτών των συνθέτων ζωοτροφών εξαρτάται από τις τιμές στις οποίες οι παρασκευαστές τους μπορούν να αγοράσουν την κάθε μια από τις βασικές ζωοτροφές, τις οποίες χρειάζονται.

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου 1982 και του πρώτου τριμήνου 1983, η τιμή

των προϊόντων της ανερχόταν σε 1 200 περίπου δελγικά φράγκα BFR ανά 100 κιλά (kg), ήτοι 27,92 ECU ανά 100 kg. Από την άλλη πλευρά, η τιμή του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που πωλούνταν οι οργανισμοί παρέμβασης βάσει των κανονισμών 368/77 και 443/77 μεταξύ Ιουλίου 1982 και Φεβρουαρίου 1983 πέρασε από 43 (Ιούλιος) σε 39,5 (Οκτώβριος), 21 (Νοέμβριος και Δεκέμβριος), 20 (Ιανουάριος) και 19 (Φεβρουάριος) ECU ανά 100 kg. Οι πωλήσεις που πραγματοποιούσαν οι οργανισμοί παρέμβασης ήσαν σε άνοδο. Ενώ το Δεκέμβριο 1982 έφτασαν τους 3 570 τόνους, τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο 1983 ανέρχονταν αντίστοιχα σε 16 500 και 19 412 τόνους. Αντίθετα, οι πωλήσεις του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη για σύνθετες ζωοτροφές για χοιρίδια που επιδοτούνται βάσει του κανονισμού 1725/79 της Επιτροπής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/026, σ. 12), κατόπιν των πωλήσεων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη σε μειωμένη τιμή που πραγματοποίησαν οι οργανισμοί παρέμβασης, μειώθηκαν κατά 15 % στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατά τη διάρκεια του έτους 1982.

Κατά την άποψή της, οι συνταγές μετουσίωσης, που εισήχθησαν με τον κανονισμό 2923/82 στους κανονισμούς 368/77 και 443/77 και που υποτίθεται ότι απέκλειαν την υποκατάσταση των ποσοτήτων αποκορυφωμένου γάλακτος που εκποιούνταν σε υψηλότερη τιμή στο πλαίσιο του κανονισμού 1725/79 της Επιτροπής με ποσότητες που πωλούνται βάσει αυτών των κανονισμών, δεν εμπόδιζαν τη χρησιμοποίηση σε ζωοτροφές για χοιρίδια του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που πωλούν οι οργανισμοί παρέμβασης. Αρκεί οι βασικές ζωοτροφές που λαμβάνονται με εφαρμογή των συνταγών μετουσίωσης να αραιώνονται με ορισμένες ουσίες για να παρασκευαστούν σύνθετες ζωοτροφές κατάλληλες για χοιρίδια. Η ενάγουσα τονίζει σχετικά ότι αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, που έχει μετουσιωθεί σύμφωνα με τη συνταγή ΙΚ που εκτίθεται στον κανονισμό 2923/82, βρίσκεται ήδη στη δελγική αγορά από τις 8. 11. 1982 και προσφέρεται σε τιμή 1 200 BFR ανά 112,50 kg, που

ισοδυναμεί με 23,71925 ECU ανά 100 kg, δηλαδή σε τιμή κατώτερη από την τιμή των 27,92 ECU ανά 100 kg των προϊόντων που παράγει η ίδια.

Η ζήμια

Κατά την ενάγουσα, τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή αποτέλεσαν και αποτελούν τη γενεσιουργό αιτία της παρούσας και μέλλουσας ζημίας. Όσον αφορά την παρούσα ζημία, διευκρινίζει ότι, από την αρχή των πωλήσεων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που πραγματοποιήσαν από τον Ιούλιο 1982 οι οργανισμοί παρέμβασης στο πλαίσιο των ειδικών μέτρων, οι περισσότερες από τις συμβάσεις προμηθείας που τη συνέδεαν με τους αγοραστές της για περίοδο δύο έως έξι μηνών, είτε καταγγέλλθηκαν, είτε τροποποιήθηκαν με περιορισμό του αντικειμένου τους, είτε δεν αναβέβηκαν. Η μέλλουσα ζημία έγκειται στην ακόμα εντονότερα υποχώρηση των πωλήσεων της, στην καταστροφή της επιχείρησής της στο εγγύς μέλλον και στην αδυναμία τήρησης των υποχρεώσεων της αγοράς ορρού γάλακτος έναντι των προμηθευτών της, των παρασκευαστών δηλαδή γαλακτοκομικών προϊόντων.

Αγωγή αποζημιώσεως λόγω παρανόμου πράξεως

Τα μέτρα τα οποία θέσπισε η Επιτροπή, είναι παράνομα διότι αντιβαίνουν 1) στο άρθρο 39 της Συνθήκης ΕΟΚ· 2) στην απαγόρευση των διακρίσεων που εξαγγέλλεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ· 3) στο δικαίωμα σύστασης και εκμετάλλευσης επιχείρησης και στο δικαίωμα προστασίας της ιδιοκτησίας.

1. Παράβαση του άρθρου 39, παράγραφος 1, γ, της Συνθήκης ΕΟΚ

Τα ληφθέντα μέτρα είναι παράνομα διότι είναι απρόσφορα για την επίτευξη του στόχου που αναφέρεται στο άρθρο 39 της Συνθήκης και εκφράζεται στην τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 804/68

που είναι η «σταθεροποίηση των αγορών» και διότι επί πλέον δεν είναι αναγκαία για την επίτευξη του στόχου αυτού. Οι συνταγές μετουσίωσης που εισήχθησαν με τον κανονισμό 2923/82 δεν αποκλείουν την υποκατάσταση των ποσοτήτων αποκορυφωμένου γάλακτος που διατίθενται σε υψηλότερη τιμή στο πλαίσιο του κανονισμού 1725/79 με ποσότητες που πωλούνται βάσει των κανονισμών 368/77 και 443/77. Η αγορά αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή μόσχων, χοιριδίων και πουλερικών, το οποίο επιδοτείται βάσει του κανονισμού 1725/79, επηρεάστηκε από τις πωλήσεις γάλακτος σε σκόνη που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των ειδικών μέτρων.

2. Παράβαση του άρθρου 40, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ

Τα θεσπισθέντα μέτρα παραδιάζουν την απαγόρευση των διακρίσεων στο μέτρο που περιάγουν την ενάγουσα σε αδυναμία να παραμείνει ανταγωνιστική με τα προϊόντα της έναντι του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη.

3. Παραβίαση του δικαιώματος συστάσεως και εκμεταλλεύσεως επιχείρησεως και του δικαιώματος προστασίας της ιδιοκτησίας

Αφού υπενθυμίζει ότι στην απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1979 (Hauer, 44/79, Slg. 1979, σ. 3727) το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η κοινοτική έννομη τάξη εγγυάται το δικαίωμα της ιδιοκτησίας σύμφωνα με τις αντιλήψεις που είναι κοινές στα Συντάγματα των κρατών μελών, η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι το δικαίωμα συστάσεως και εκμεταλλεύσεως επιχείρησεως, το οποίο αναγνωρίζει ιδίως το γερμανικό δίκαιο, ανήκει επίσης στον κατάλογο των θεμελιωδών δικαιωμάτων που υφίστανται στο κοινοτικό δίκαιο. Τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή μπορούν να συγκριθούν με μέτρα δημοτικού χαρακτήρα, στο μέτρο που στερούν την ιδιοκτησία και την επιχείρηση της ενάγουσας από κάθε οικονομική αξία.

Αγωγή αποζημίωσης λόγω νομίμων πράξεως

Η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι, και αν ακόμα τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή δεν θεωρηθούν παράνομα, η Κοινότητα υποχρεούται πάντως να αποκαταστήσει τη ζημία, την οποία υφίσταται ιδίως από σύννομο σύστημα γενικής εφαρμογής, όταν θίγεται και βλάπτεται ιδιαίτερα από το σύστημα αυτό κατά τρόπο διαφορετικό και πολύ σοβαρότερα από ό,τι το κοινωνικό σύνολο. Παραπέμπει σχετικά στις έννοιες της «Son-dorpfers» (ειδικής θυσίας) του γερμανικού δικαίου και της «rupture de l'égalité devant les charges publiques» (διατάραξη της ισότητας ενώπιον των δημοσίων δαρών) του γαλλικού δικαίου.

Β — Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή διατυπώνει κυρίως τις εξής παρατηρήσεις:

*Παραδεκτό της αγωγής**Αγωγή αποζημίωσης ασκούμενη προληπτικά**Αγωγή λόγω παρονόμου πράξεως*

Κατά την Επιτροπή, η αγωγή την οποία άσκησε η ενάγουσα είναι αγωγή αποζημίωσης που ασκείται προληπτικά και περιορίζεται στην αναγνώριση της υποχρέωσης αποζημίωσης που υπέχει η Κοινότητα.

Μολονότι αναγνωρίζει ότι το Δικαστήριο έχει δεχτεί, με τις αποφάσεις του της 2ας Ιουνίου 1976, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56-60/74, Kampfmeier (Slg. 1976, σ. 711) και της 2ας Μαΐου 1977, υπόθεση 44/76, Milch-, Fett- und Eier-Kontor (Slg. 1977, σ. 393), αγωγές που είχαν ασκηθεί προληπτικά υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για ζημία που ήταν επικείμενη και μπορούσε να προβλεφτεί με αρκετή βεβαι-

ότητα, η Επιτροπή φρονεί η υπό κρίση αγωγή είναι απαράδεκτη, διότι η ενάγουσα δεν απέδειξε επαρκώς ότι κατά το χρόνο άσκησης της αγωγής μπορούσε να προβλεφτεί με αρκετή βεβαιότητα ζημία οφειλόμενη σε ορισμένα μέτρα που είχε λάβει η Επιτροπή. Κατά το χρόνο που η ενάγουσα έθεσε τα προϊόντα της στην αγορά οι οργανισμοί παρέμβασης πωλούσαν ήδη αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη προοριζόμενο για τη διατροφή ζώων, σε τιμές μάλιστα κατώτερες από τις τωρινές τιμές, δεν υπήρχε δε μέθοδος μετουσίωσης που να εμποδίζει τη χρησιμοποίησή του προϊόντος αυτού για τη διατροφή χοιριδίων. Τα δεδομένα αυτά δεν εμπόδισαν την ενάγουσα να αυξήσει τις πωλήσεις της. Η Επιτροπή δεν αντιλαμβάνεται καλώς πώς μπορεί η ενάγουσα να υποστεί με βεβαιότητα ζημία μέσα σε χρονικό διάστημα λίγων μηνών λόγω της επαναλήψεως των πωλήσεων αποκορυφωμένου γαλακτος σε σκόνη από τους οργανισμούς παρέμβασης.

Αγωγή λόγω νομίμων πράξεως

Η προληπτική αγωγή αποζημίωσης λόγω νομίμων παρεμβάσεων είναι εν πάση περιπτώσει απαράδεκτη. Σχετικώς η Επιτροπή ισχυρίζεται ιδίως ότι, για να καταστεί δυνατή η κρίση περί του αν και κατά πόσο πρέπει να επιδικαστεί αποζημίωση λόγω νόμιμης πράξης, πρέπει πρώτα απ' όλα να προσδιοριστεί η φύση και η έκταση της επελθούσας ζημίας. Πρέπει, συνεπώς, ο ενδιαφερόμενος, προτού ασκήσει την αγωγή του, να αναμείνει μέχρις ότου προσδιοριστούν σαφώς η φύση και η έκταση της ζημίας.

Αγωγή κατά ειδικών μέτρων

Παραπέμποντας ιδίως στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 12ης Δεκεμβρίου 1979 (Wagner, 12/79, Slg. 1979, σ. 3657), της 27ης Μαρτίου 1980 (Sucrimex, 133/78, Slg. 1980, σ. 1299) και της 10ης Ιουνίου 1982

(Interagra, 217/81, Συλλογή 1982, σ. 2233), με τις οποίες το Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές που είχαν ασκηθεί κατά των κοινοτικών οργάνων και στρέφονταν κατά πράξεων που είχαν εκδώσει εθνικές αρχές κατ' εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, η Επιτροπή προβάλλει το απαράδεκτο της υπό κρίση αγωγής, τονίζοντας ότι οι πράξεις, τις οποίες προσβάλλει η ενάγουσα, είναι κατά πρώτο λόγο μέτρα των οργανισμών παρέμβασης, δηλαδή οι πωλήσεις αποθεμάτων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, τις οποίες πραγματοποίησαν σε καθορισμένες τιμές. Ορισμένες ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση διαφοράς συνηγορούν υπέρ της απορρίψεως της ενστάσεως αυτής, η οποία προβάλλεται με το σκοπό και μόνο της αποσαφήνισης των ζητημάτων παραδεκτού.

Επί της ουσίας

Αγωγή αποζημίωσης λόγω παρανόμου πράξεως

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 25. 5. 1978, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 83 και 94/76, 4, 15 και 40/77, HNL, Slg. 1978, σ. 1209, της 5. 12. 1979, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 116 και 124/77, Amylum, Slg. 1979, σ. 3497) δικαίωμα αποκαταστάσεως της ζημίας που προήλθε από κανονιστική πράξη της Κοινότητας, η οποία ενέχει επιλογή οικονομικής πολιτικής, μπορεί να γεννηθεί μόνο αν τα θεσμικά όργανα παραβίασαν κατάφωρα υπέρτερο κανόνα δικαίου που προστατεύει τους ιδιώτες και υπέπεσαν έτσι σε πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση των ορίων των εξουσιών τους, εφόσον ο ενάγων αποδεικνύει την ύπαρξη αιτιώδους συναφείας μεταξύ της παραβίασης του δικαϊκόματός και της ζημίας που πράγματι υπέστη.

Προβαίνοντας σε ειδικές πωλήσεις αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη προερχόμενου από τα αποθέματα της παρέμβασης

και χορηγώντας ειδικές ενισχύσεις για το προϊόν αυτό στην περίπτωση που χρησιμοποιείται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών, ενήργησε εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων που της παρέχει το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 155 της Συνθήκης ΕΟΚ. Επ' αυτού διευκρινίζει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 804/68 του Συμβουλίου προβλέπει ότι μπορούν να λαμβάνονται ειδικά μέτρα για τη διάθεση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που δεν μπορεί να διατεθεί κατά τη διάρκεια μιας γαλακτοκομικής περιόδου υπό κανονικές συνθήκες και ότι, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού το Συμβούλιο προέβλεψε, με τον κανονισμό 1258/70 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/005, σ. 119), τη δυνατότητα πραγματοποίησης πωλήσεων σε μειωμένη τιμή για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών. Με αυτή τη βάση η Επιτροπή εξέδωσε τους κανονισμούς 368/77 και 443/77.

Η απόφαση περί καθορισμού των τιμών, για την οποία η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτίμησης, εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων: από την τιμή των προϊόντων που είναι ανταγωνιστικά προς το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, τον όγκο των αποθεμάτων και τα έξοδα αποθεματοποίησης, τη μελλοντική εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης, τα έξοδα, τα οποία συνεπάγονται οι ειδικές αυτές προσφορές και, τέλος, από τις άλλες δυνατότητες επίλυσης του προβλήματος των πλεονασμάτων. Η ανησυχητική ποσότητα των αποθεμάτων, η αδυναμία αύξησης των εξαγωγών λόγω του ισχυρού ανταγωνισμού που ασκούν τα άλλα κράτη που εξάγουν γαλακτοκομικά προϊόντα (ΗΠΑ, Νέα Ζηλανδία, Αυστραλία), η αδράνεια σχεδόν του Συμβουλίου έναντι των προτάσεων της Επιτροπής για την απορρόφηση των πλεονασμάτων και οι ιδιαίτερα χαμηλές τιμές των φυτικών ζωστροφών που εισάγονται στην Κοινότητα και που είναι ανταγωνιστικές προς το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη (η τιμή της σόγιας που εισήγαγο από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ήταν περίπου 17 με 18 ECU ανά τόνο) δικαιολο-

γούσαν τον καθορισμό της τιμής του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή των χοίρων και πουλερικών σε 20 περίπου ΕCΥ ανά τόνο. Η Επιτροπή, επομένως, άσκησε τη διακριτική της εξουσία κανονικά και εντός του πλαισίου των ορίων πολιτικού και νομικού χαρακτήρα που επέβαλε το Συμβούλιο.

Προσθέτει, εξ άλλου, όσον αφορά τον τρόπο πραγματοποίησης των πωλήσεων και χορήγησης των ενισχύσεων, ότι, όταν πληροφορήθηκε ότι το γάλα σε σκόνη, για το οποίο χορηγούνταν υψηλές επιδοτήσεις δυνάμει του κανονισμού 1725/79 χρησιμοποιούνταν για τη διατροφή χοιριδίων, φρόντισε να μη χρησιμοποιείται πλέον το γάλα αυτό για το σκοπό αυτό στο μέλλον· διευκρινίζει δε ότι η ρύθμιση αυτή θεσπίστηκε προς το οικονομικό συμφέρον της Κοινότητας και όχι δυναμει υποχρέωσης, υπαγορευόμενης από το συμφέρον ορισμένων επιχειρηματιών, να μην επιδοτεί πέραν του αναγκαίου τις ζωοτροφές για χοιρίδια. Η δυσχέρεια, την οποία ενέχει η θέσπιση ενός τέτοιου μέτρου, έγκειται στο γεγονός ότι πρέπει, αφενός, να αποκλειστεί η χρησιμοποίηση του εν λόγω προϊόντος για τη διατροφή χοιριδίων, αφετέρου, να εξακολουθήσει να εξασφαλίζεται η προμήθειά του για τους χοίρους. Ο προσδιορισμός σαφούς διάκρισης μεταξύ χοιριδίων και χοίρων, που να βασίζεται στην ηλικία και το δάρος, δεν είναι ευχερής. Συνεπώς, οι μέθοδοι μετουσίωσης που θεσπίστηκαν δεν μπορούσαν να έχουν ως στόχο να εμποδίσουν με βεβαιότητα τη χρησιμοποίηση του γάλακτος σε σκόνη που διατίθεται στο πλαίσιο των ειδικών μέτρων, απ' ευθείας ή σε μίγματα με άλλα προϊόντα, για τη διατροφή μεγάλων χοιριδίων ή και νεαρών χοίρων. Τα κύρια προϊόντα που χρησιμοποιούνται για τη μετουσίωση είναι το σινάπι και η κυτταρίνη. Η προσθήκη σιναπιού έχει ως αποτέλεσμα να δίνει στο γάλα σε σκόνη μια ελαφρώς ερεθιστική οσμή, η οποία, λόγω του απωθητικού της χαρακτήρα, προκαλεί με βεβαιότητα στα μεν χοιρίδια δάρους μέχρι 7 kg σημαντική

μείωση της απορρόφησης τροφής και, κατά συνέπεια, σαφή επιβράδυνση της ανάπτυξης, στα δε χοιρίδια δάρους άνω των 10 έως 12 kg περίπου προκαλεί κάποια ανορεξία που συνεπάγεται ορισμένους κινδύνους για τον κτηνοτρόφο. Η προσθήκη κυτταρίνης προκαλεί στα νεαρά χοιρίδια κωλικούς πόνους που συνεπάγονται σοβαρούς κινδύνους για την υγεία και την ανάπτυξή τους. Όπως συμβαίνει και με την προσθήκη σιναπιού, όσο μεγαλύτερο είναι το ζώο τόσο μειώνεται ο κίνδυνος, αλλά, ωστόσο, ο κίνδυνος παραμένει στα χοιρίδια σχετικά προχωρημένης ηλικίας, έστω και αν το προϊόν που μετουσιώθηκε με τον τρόπο αυτό αναμιχθεί με καθαρό αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη.

Παράβαση του άρθρου 39 της Συνθήκης ΕΟΚ

Κατά την Επιτροπή, από τα επιχειρήματα που ανέπτυξε προκύπτει ότι τα προσδαλλόμενα μέτρα είναι σύμφωνα με τους στόχους του άρθρου 39. Επί πλέον, η ενάγουσα σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να επικαλεστεί τους γενικούς αυτούς στόχους ως κανόνες δικαίου που της παρέχουν προστασία.

Παράβαση του άρθρου 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ

Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η ενάγουσα δεν έτυχε δυσμενέστερης μεταχείρισης από εκείνη που επιφυλάσσεται σε άλλους παρόμοιους παραγωγούς ζωοτροφών που προορίζεται για τα χοιρίδια και τα πουλερικά.

Αιτιώδης συνάφεια

Αναφερόμενη στα όσα υποστήριξε ως προς το παραδεκτό της αγωγής που ασκείται προληπτικά λόγω παράνομης πράξης, η Επιτροπή φρονεί ότι η ενάγουσα δεν απέδειξε την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των θεσπισθέντων μέτρων και της ζημίας, της οποίας επικαλείται. Δεν εξηγεί επαρκώς η ενάγουσα γιατί θα έπρεπε τώρα, κατ' αντιδιαστολή προς την περίοδο του 1978, τα μέτρα αυτά να οδηγήσουν την επιχείρησή της σε παράλυση.

Ζημία

Κατά την Επιτροπή, η ενάγουσα εξέφρασε απλώς φόβους και αόριστες σκέψεις σχετικά με τη ζημία που, όπως ισχυρίζεται, υπέστη. Αγωγή αποζημίωσης κατά των κοινοτικών οργάνων δεν μπορεί όμως να γίνει δεκτή βάσει απλού τεκμηρίου περί υπάρξεως ζημίας. Η ενάγουσα πρέπει να αποδείξει ότι πράγματι υπέστη συγκεκριμένη ζημία.

Αγωγή λόγω νόμιμης πράξης

Μολονότι παραδέχεται ότι το ζήτημα του κατά πόσο μπορεί, υπό ορισμένες περιστάσεις, να γεννηθεί ευθύνη των οργάνων από νόμιμη πράξη δεν έχει μέχρι τώρα κριθεί από το Δικαστήριο, η Επιτροπή φρονεί ότι στην υπό κρίση διαφορά πρέπει να αποκλεισθεί η ύπαρξη υποχρέωσης αποζημίωσης.

Η αναφορά της ενάγουσας στα θεμελιώδη δικαιώματα για να στηρίξει τέτοια ευθύνη είναι αλυσιτελής. Εν προκειμένω δεν υφίσταται ούτε στέρηση ιδιοκτησίας, ούτε επιβολή περιορισμού στην άσκηση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας. Η τροποποίηση του πλαισίου των νομικών και οικονομικών συνθηκών δεν συνιστά προσβολή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας.

Το γεγονός ότι η ενάγουσα έπρεπε να περιμένει ανά πάσα στιγμή την «εκ νέου θέση σε εφαρμογή» των ειδικών πωλήσεων σε μειωμένες τιμές ενόψει της κατάστασης της αγοράς του γάλακτος σε σκόνη αποκλείει κάθε σκέψη περί αποζημίωσης. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ιδίως ότι, τη στιγμή που η ενάγουσα επεξέτεινε την επιχείρησή της, οι διατάξεις που επέτρεπαν τις πωλήσεις αυτές τελούσαν υπό προσωρινή μόνο αναστολή. Αναφερόμενη στην απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Φεβρουαρίου 1975 (Compagnie continentale, 169/73, Slg. 1975, σ. 117), θεωρεί ότι ο επιχειρηματίας που αυτοβούλως διατρέχει επιχειρηματικό κίνδυνο δεν μπορεί να αξιώσει αποζημίωση

λόγω παρεμβάσεως στην εμπορική επιχείρησή του ή στην ιδιοκτησία του. Η πραγματική και νομική κατάσταση που υφίσταται κατά το χρόνο της σύστασης μιας εμπορικής επιχείρησης, καθώς και οι προβλεπόμενες εξελίξεις, αποτελούν μέρος των συνήθων κινδύνων που διατρέχει κάθε επιχειρηματίας και αποκλείει κάθε αναφορά στις έννοιες της «Sonderopfer» του γερμανικού δικαίου ή ακόμη της «rupture de l'égalité devant les charges publiques» του γαλλικού δικαίου.

Γ — Με την απάντησή της, η ενάγουσα προβάλλει κυρίως τους ακόλουθους ισχυρισμούς.

*Παραδεκτό της αγωγής**Αγωγή ασκούμενη προληπτικά*

Η ενάγουσα διευκρινίζει ότι, κατά το χρόνο της άσκησης της αγωγής της, δεν είχε στη διάθεσή της ακριβείς ενδείξεις επί του ύψους της ζημίας της, που να μπορούν να εκφραστούν σε κάποιο νόμισμα. Το περισσότερο που μπορούσε να διαπιστώσει ήταν ότι, ο ένας μετά τον άλλον, οι κύριοι πελάτες της επικαλούνταν τις τιμές ευκαιρίας του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη είτε για να μειώσουν την ποσότητα των αγορών τους είτε για να σταματήσουν εντελώς να αγοράζουν τα προϊόντα της. Στο δικόγραφο της αγωγής της έχει μάλιστα εκφράσει με αριθμούς την υποχώρηση των πωλήσεών της, μέχρι τις 30. Ιουνίου 1983, σε πιθανό μηνιαίο όρος 540 τόνων. Λαμβάνοντας υπόψη την τιμή των προϊόντων της, η Επιτροπή μπορούσε να σχηματίσει μια ιδέα για τη ζημία που υπέστη η ενάγουσα. Ο ακριβής υπολογισμός της σε χρήμα δεν μπορούσε να γίνει κατά το χρόνο της άσκησης της αγωγής, διότι δεν διέθετε στοιχεία κόστους βάσει του ισολογισμού της του 1982, που δεν είχε καταρτιστεί ακόμη κατά το χρόνο εκείνο. Εσφαλμένως, άρα, η Επιτροπή ομιλεί περί αγωγής που ασκείται προληπτικά λόγω

παράνομης πράξης ή περί προληπτικής αγωγής αποζημίωσης λόγω νομίμων ενεργειών.

Αγωγή ασκούμενη κατά εθνικών μέτρων

Η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι σκέφτηκε τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή κατά των εθνικών αρχών, αλλά ότι υπό τις παρούσες περιστάσεις μια τέτοια διαδικασία θα ήταν τόσο μακρόχρονη, ώστε δεν θα της επέτρεπε να επιδώσει. Επί πλέον, της φαινόταν ανεπίλυτο το ζήτημα σε ποιο κράτος μέλος θα έπρεπε να κινηθεί μια τέτοια διαδικασία.

Επί της ουσίας

Αγωγή λόγω παρανόμου πράξεως

Η ενάγουσα, ενώ τονίζει ότι δεν έχει καμιά αντίρρηση να αντιτάξει ως προς τους κανονισμούς 804/68 και 1285/70, βάσει των οποίων η Επιτροπή θέσπισε τους κανονισμούς 368/77, 443/77 και 1844/77, διευκρινίζει ότι της προσάπτει ότι ενήργησε παρανόμως κατά τη εφαρμογή των κανονισμών αυτών στο σύνολό τους.

Παράβαση του άρθρου 39, παράγραφος 1 γ, της Συνθήκης ΕΟΚ και παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων

Κατά την άποψή της, η Επιτροπή όφειλε τουλάχιστον να προσπαθήσει να συμμορφωθεί με την επιταγή του άρθρου 39, παράγραφος 1 γ, της Συνθήκης, που είναι «να σταθεροποιεί τις αγορές». Τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή και οι εξηγήσεις, τις οποίες παρέσχε, προδίδουν απλώς μια σχεδόν μανιώδη προσπάθεια υπέρ ενός μερικού στόχου της ρύθμισης της αγοράς γάλακτος, δηλαδή της απορρόφησης των πλεονασμάτων με οποιοδήποτε τίμημα.

Η εφαρμογή των κανονισμών 1725/79 και 2923/82 αποσταθεροποίησε εκ δάθρων την αγορά ζωοτροφών για χοιρίδια. Η τιμή του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοιριδίων ποι-

κίλει μεταξύ 18,50 ECU ανά 100 kg και περίπου 84,23 ECU ανά 100 kg, αναλόγως του αν προέρχεται από πωλήσεις και ενισχύσεις βάσει των κανονισμών 368/77 και 443/77 ή από πωλήσεις και ενισχύσεις βάσει του κανονισμού 1725/79. Σχετικώς τονίζει ότι η Επιτροπή, όπως αναγνωρίζει η ίδια, δεν πέτυχε να αποκλείσει τη χρησιμοποίηση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, που πωλείται στο πλαίσιο των ειδικών μέτρων, ως ζωοτροφής για χοιρίδια, ενώ σκοπός των μεθόδων μετουσίωσης του κανονισμού 2923/82 ήταν να «αποκλεισθεί» η χρησιμοποίηση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που μετουσιώνεται με τους τρόπους αυτούς υποκαθιστώντας το γάλα σε σκόνη που διατίθεται στο πλαίσιο του κανονισμού 1725/79. Η Επιτροπή δικαιολογεί το γεγονός αυτό ισχυριζόμενη ότι οι νέες μέθοδοι μετουσίωσης δεν μπορούσαν να έχουν ως «στόχο» να εμποδίσουν με θεαίδητητα τη χρησιμοποίηση του μετουσιωμένου αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη για τη διατροφή «μεγάλων χοιριδίων» βάρους μεταξύ 10 και 12 kg ή και «νεαρών χοίρων» βάρους κάτω των 30 kg και ότι, όταν αναφερόταν στα χοιρίδια ή στις ζωοτροφές για χοιρίδια στο πλαίσιο της κανονιστικής της πολιτικής, εννοούσε μόνο τα μικρά χοιρίδια βάρους κάτω των 7 kg. Η θέση αυτή είναι καθαρά αμυντική και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική κατάσταση της κτηνοτροφίας και του εμπορίου, δεδομένου ότι, όπως πρόκειται από μια σειρά σχετικών συγγραμμάτων και επιθεωρήσεων, ο όρος «χοιρίδιο» υποδηλώνει τους νεαρούς χοίρους βάρους μέχρι 30 kg και όχι, όπως ισχυρίζεται τώρα η Επιτροπή, τα ζώα ηλικίας μόνο 5 έως 6 εβδομάδων και βάρους μέχρι 7 kg ή, έστω, μέχρι 10 έως 12 περίπου kg.

Τέλος, όσον αφορά τον ισχυρισμό της Επιτροπής, ότι δεν απέδειξε παράβαση κανόνος δικαίου που της παρέχει προστασία, η ενάγουσα παραπέμπει στα όσα υποστήριξε στο δικόγραφο της αγωγής της σχετικά με την παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος συστάσεως και εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεως και του δικαιώματος του

σεβασμού της ιδιοκτησίας, διευκρινίζοντας ότι δεν έχει τίποτε να προσθέσει στα όσα αναπτύσσει εκεί.

Παράβαση του άρθρου 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ

Η ενάγουσα τονίζει ότι τα προϊόντα της ανταγωνίζονται, στην αγορά ζωοτροφών για χοιρίδια, το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη. Ανταγωνιστές της δεν είναι μόνο οι οργανισμοί παρέμβασης, οι οποίοι πωλούν αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη στην τιμή που καθορίζει η Επιτροπή, αλλά όλα τα πρόσωπα και όλες οι επιχειρήσεις που λαμβάνουν, άμεσα ή έμμεσα, υψηλές ενισχύσεις για το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, το οποίο χρησιμοποιούν για να παρασκευάζουν ζωοτροφές για χοιρίδια. Οι ενισχύσεις αυτές μειώνουν την τιμή στην αγορά του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη σε επίπεδο που μειώνει ουσιαστικά ή καθιστά αδύνατη την πώληση των προϊόντων της. Η ενάγουσα βλέπει στην περίπτωση αυτή κατάφωρη παράβαση του άρθρου 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

Αιτιώδης συνάφεια

Ο ισχυρισμός της Επιτροπής, ότι οι τιμές πώλησης του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, τις οποίες εφάρμοζαν οι οργανισμοί παρέμβασης από το 1977 μέχρι το 1979, ήταν ήδη πολύ χαμηλότερες από τις τιμές των προϊόντων της, είναι ανακριβής. Η ενάγουσα διευκρινίζει σχετικά ότι η χαμηλότερη τιμή της Επιτροπής κατά την εν λόγω περίοδο (τέλος 1977) ήταν 11,5 ECU ανά 100 kg, ήτοι 567,5 BFR ανά 100 kg. Η χαμηλότερη τιμή πώλησης, την οποία εφάρμοσε η ίδια για το Kulactic, χρονολογείται από το δεύτερο ήμισυ του 1978 και ανερχόταν σε 650 BFR ανά 100 kg. Η τιμή πώλησης αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που πωλούσαν οι οργανισμοί παρέμβασης κυμαινόταν κατά την εν λόγω περίοδο, μεταξύ 666 BFR και 790 BFR ανά 100 kg.

Εφόσον είναι αποδεδειγμένη η σχέση ανταγωνισμού που υπάρχει μεταξύ των δικών της προϊόντων και του αποκορυφωμένου

γάλακτος σε σκόνη, καθώς και η διαφορά τιμής μεταξύ των δύο αυτών προϊόντων προς βλάβη των δικών της προϊόντων, είναι προφανές, κατά την άποψή της, ότι τα ειδικά μέτρα της Επιτροπής συνιστούν την αιτία της εκτόπισης των προϊόντων της από την αγορά των σύνθετων ζωοτροφών για χοιρίδια.

Προς απόδειξη της αιτιώδους συνάφειας, η ενάγουσα προσκομίζει τις επιστολές, τις οποίες απέστειλε η ίδια στους πελάτες της ως γραπτή επιβεβαίωση των συνομιλιών που είχε μαζί τους. Κατά τη διάρκεια αυτών των συνομιλιών, οι τελευταίοι, επικαλούμενοι τη δυνατότητα να προμηθευτούν σε μικρότερη τιμή αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη προερχόμενο από τους οργανισμούς παρέμβασης, της είχαν γνωστοποιήσει την πρόθεσή τους να μειώσουν τις ποσότητες των προϊόντων που αγόραζαν από αυτή ή και να σταματήσουν εντελώς αυτές τις αγορές. Ζητεί από το Δικαστήριο, στην περίπτωση που η Επιτροπή θα αμφισβητούσε την ακρίβεια ή την πληρότητα των εγγράφων αυτών, να δεχτεί ως αποδεικτικό μέσο τις ένορκες δηλώσεις των προσώπων που είναι υπεύθυνα για τις εν λόγω επιχειρήσεις.

Ζημία

Η ενάγουσα αποτιμά, αναλύοντάς την, τη ζημία, την οποία υπέστη από τον Οκτώβριο 1982 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1983 σε 7 101 377 BFR. Εκτιμά τη ζημία που υπέστη ή θα υποστεί από την 1η Ιουλίου 1983, στο μέτρο που μπορεί να προβλεφτεί και να υπολογιστεί, σε 1 187 467 BFR κατά μήνα, ποσό που αντιστοιχεί σε μηνιαία απώλεια 500 τόνων. Εκθέτει, εξ άλλου, τη μέθοδο υπολογισμού που χρησιμοποίησε για να προσδιορίσει το ύψος της ζημίας αυτής.

Όσον αφορά τη μέλλουσα ζημία, η οποία, κατά την ενάγουσα, δεν μπορεί ακόμη να υπολογιστεί με ακρίβεια, διευκρινίζει ότι αυτή θα προκύψει κυρίως από το κλείσιμο της επιχειρησής της και την αλόγιστη του προσωπικού της. Εκτιμά, με κάθε επιφύλαξη, την αποζημίωση που θα του οφείλεται σε περίπτωση κλεισίματος της επιχειρησής της σε 200 εκατομμύρια BFR τουλάχιστον.

Αγωγή λόγω νόμιμης πράξης

Η ενάγουσα τονίζει ότι ουδόλως οφείλει την ανάπτυξη της επιχειρησής της στο νομικό και οικονομικό πλαίσιο των συνθηκών που δημιούργησε η Κοινότητα. Η Επιτροπή δεν μπορεί να της προσάψει ότι το 1974 αναζήτησε δυνατότητες ανάπτυξης του ορρού γάλακτος, με δάση τον οποίο παρασκευάζει τα προϊόντα της και ο οποίος μπορεί να αγοραστεί στην Κοινότητα σε συμφέρουσα τιμή.

Τονίζει εξ άλλου ότι δεν μπορούσε να περιμένει ότι, κατά παραγνώριση όλων των άλλων στόχων του άρθρου 39, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η πολιτική στον τομέα του γάλακτος θα προσανατολιζόταν μακροπρόθεσμα και μονόπλευρα στη δημιουργία δικαίου διοικητικού επιπέδου για τους γεωργούς βάσει τιμών των γεωργικών προϊόντων που καθορίζονται με πολιτικά κριτήρια. Αποκλείει επίσης την άποψη ότι οφείλε να είχε υπολογίσει ότι η Επιτροπή θα λάμβανε μέτρα για να απορροφήσει με όλα τα μέσα τα αποθέματα αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, ακόμα και με μέσα που θα οδηγούσαν στην εκτόπιση των προϊόντων της από την αγορά των ζωοτροφών. Όπως ισχυρίζεται η ενάγουσα, ακόμη λιγότερο οφείλε να είχε υπολογίσει τα μέτρα που ελήφθησαν για να εκτοπιστούν τα προϊόντα της από την αγορά ζωοτροφών για χοιρίδια, δεδομένου ότι, όπως μάλιστα παραδέχεται η Επιτροπή, τα μέτρα αυτά δεν έπρεπε να ασκήσουν επίδραση στην εν λόγω αγορά.

Δ — Στην *ανταπάντησή* της, η Επιτροπή προβάλλει κυρίως τους ακόλουθους ισχυρισμούς:

*Παραδεκτό της αγωγής**Αγωγή στρεφόμενη κατά εθνικών μέτρων*

Η Επιτροπή αναφέρει ότι, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει καθορίσει η νομολογία του Δικαστηρίου, η αγωγή πρέπει να κριθεί

απαράδεκτη, διότι η ενάγουσα στρέφεται πρωτίστως κατά μέτρων που έχουν ληφθεί από οργανισμούς παρέμβασης (πωλήσεις αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη σε καθορισμένες τιμές), έστω και αν τα μέτρα αυτά στηρίζονται στο κοινοτικό δίκαιο. Όπως ήδη ανέπτυξε, ορισμένοι λόγοι επεικειάς μπορεί ωστόσο να συνηγορήσουν υπέρ του παραδεκτού.

Αγωγή ασκούμενη προληπτικά

Κατά την άποψή της, μόνο στο στάδιο της απάντησης η ενάγουσα προσδιόρισε, στηρίζοντάς την με αριθμούς, τη φύση και την έκταση της ζημίας που υπέστη. Το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού διαδικασίας της επιτρέπει βέβαια να προτείνει αποδεικτικά μέσα και σ' αυτό το στάδιο της διαδικασίας, οφείλε όμως να αιτιολογήσει την καθυστερημένη πρότασή τους. Φρονεί ότι η ενάγουσα δεν απέδειξε προσηκόντως γιατί πρότεινε αυτά τα αποδεικτικά μέσα μόνο στο στάδιο της ανταπάντησης. Όπως προκύπτει από αυτά που εξέθεσε, είχε ήδη στη διάθεσή της όλες τις αποδείξεις κατά το χρόνο της άσκησης της αγωγής. Η δικαιολογία, την οποία πρόέβαλε η ενάγουσα, ότι ο ισολογισμός του οικονομικού έτους 1982 δεν είχε ακόμη λάβει την οριστική του μορφή στις αρχές Απριλίου 1983, αφορά αποκλειστικά αυτή και καταδεικνύει ευθύς αμέσως ότι επιδίωξε να κερδίσει χρόνο. Δεν αποτελεί εύλογη αιτία για να παραβιαστούν οι δικονομικοί κανόνες, οι οποίοι αποσκοπούν όχι μόνο στη διευκόλυνση των εργασιών του Δικαστηρίου, αλλά και στην παροχή της δυνατότητας στον αντίδικο να αμυνθεί καταλλήλως. Φρονεί, επομένως, ότι η καθυστερημένη πρότασή των εν λόγω αποδεικτικών μέσων πρέπει να θεωρηθεί ως λόγος απαράδεκτου τους και ότι η ενάγουσα δεν μπορεί να στηριχτεί στα στοιχεία, τα οποία προσέκομισε ονίμως.

Κατά την Επιτροπή, από τα πιο πάνω προκύπτει ότι η αγωγή αποζημίωσης λόγω νομίμου πράξεως είναι προφανώς απαράδεκτη. Όσο για την αγωγή αποζημίωσης λόγω παρανόμου πράξεως, πρέπει και αυτή να κριθεί απαράδεκτη, διότι αλλιώς πολλοί

ενάγοντες θα πρότειναν τα κύρια αποδοκτικά μέσα τους μόνο στο στάδιο της απάντησης, για να περιορίσουν τις δυνατότητες υπεράσπισης του αντιδίκου.

Επί της ουσίας

Η Επιτροπή τονίζει ιδίως ότι στόχος των πωλήσεων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη σε μειωμένη τιμή είναι να εξαιλεφθούν προοδευτικά από την αγορά τα πρωτεϊνούχα φυτικά προϊόντα για ζωοτροφές, όπως η σόγια. Διατείνεται ότι η πολιτική ευθύνη για το σχηματισμό σημαντικών πλεονασμάτων ανήκει κατά κύριο λόγο στο Συμβούλιο, δεδομένου ότι αυτό είναι εκείνο που συχνά αύξησε τις τιμές πέρα από το ύψος που είχε προτείνει η Επιτροπή και ότι με πολλή απροθυμία δέχτηκε να θεσπίσει ρυθμιστικούς μηχανισμούς. Δεδομένου ότι η κοινή οργάνωση αγοράς ανέθεσε στην Επιτροπή την ευθύνη της απορρόφησης των αποθεμάτων, αυτή δεν μπορούσε να απεκδυθεί της ευθύνης αυτής και όφειλε να αξιοποιήσει όλα τα μέσα τα οποία της διαθέτει το Συμβούλιο.

Όσον αφορά τη μετουσίωση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη το οποίο παλούν οι οργανισμοί, η Επιτροπή φρονεί ότι είναι εντελώς αδύνατο να μετουσιωθεί το γάλα σε σκόνη κατά τρόπο που να μην μπορεί να χρησιμοποιείται για τα χοιρίδια που έχουν βάρος από 15 έως 30 kg και ταυτόχρονα να μπορεί να χρησιμοποιείται για τους χοίρους που είναι 30 kg και άνω. Η χρώση του γάλακτος σε σκόνη, την οποία συνιστά η ενάγουσα, θα ήταν εντελώς αναποτελεσματική αν δεν συνοδευόταν από τη διενέργεια διαρκών ελέγχων στους κτηνοτρόφους, εφόσον η προσθήκη χρωστικής ουσίας δεν καθιστά τη σκόνη ακατάλληλη προς κατανάλωση. Ενόψει του πολύ μεγάλου αριθμού χοιροτρόφων, ένας τέτοιος έλεγχος θα ήταν αδύνατος. Εν πάση περιπτώσει, η αποτελεσματικότητα των μεθόδων μετουσίωσης που προβλέπονται δεν μπορεί να αμφισβητηθεί για τα χοιρίδια 1 έως 7 εβδομάδων, των οποίων το μέγιστο βάρος βρίσκεται μεταξύ 12 και 15 kg. Η Επιτροπή προτείνει επ' αυτού να κληθεί πραγματογνώμανας.

Αιτιώδης συνάφεια

Ενώ δέχεται ότι είναι πιθανό, κατά την περίοδο από το 1977 μέχρι το 1979, η ενάγουσα να μην εφάρμοσε ποτέ τιμές πώλησης υψηλότερες από των οργανισμών παρέμβασης, η Επιτροπή τονίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, οι τιμές αυτές ήταν πολύ κοντά στις τιμές των οργανισμών παρέμβασης, δεδομένου ότι κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1978 η διαφορά ήταν λίγων μόνο centimes του βελγικού φράγκου.

Τονίζει ότι οι τιμές της ενάγουσας αυξήθηκαν ιδιαίτερα μεταξύ 1978 και 1982, περνώντας από 650 BFR ανά 100 kg (τέλος 1978) σε 1 200 BFR ανά 100 kg (τέλος 1982), ενώ ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού κατά το εν λόγω διάστημα στο Βέλγιο ήταν μόνο 10 %. Αν η ενάγουσα είχε διατηρήσει τις αυξήσεις των τιμών της στα ίδια όρια, ο λόγος μεταξύ των δικών της τιμών πώλησης και εκείνων των οργανισμών παρέμβασης θα ήταν ο ίδιος με εκείνον που ίσχυε το 1978/79, όταν η επιχείρηση της ενάγουσας ήταν ιδιαίτερα ανθούσα. Η μεταβολή που μεσολάβησε στην κατάσταση του ανταγωνισμού και το γεγονός ότι το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη είναι σήμερα φτηνότερο από τα προϊόντα της ενάγουσας δεν πρέπει να καταλογιστούν στη μεταβολή της πολιτικής πωλήσεων την οποία ακολουθεί η Επιτροπή σε σχέση με το 1977/1979, αλλά στην έντονη άνοδο των τιμών πώλησης της ενάγουσας.

Στην ίδια πάντα αλληλουχία, η Επιτροπή τονίζει ότι η ενάγουσα προσκομίζει μόνο επιστολές που απηύθυνε η ίδια στους πελάτες της και όχι το αντίστροφο. Η εξέταση των μαρτύρων, την οποία πρότεινε η ενάγουσα, θα καθιστούσε δυνατό να προσδιοριστεί αν οι ειδικές πωλήσεις γήγουν πράγματι την ενάγουσα εντονότερα τώρα από ό,τι στο παρελθόν, καθώς και να προσδιοριστούν οι λόγοι, για τους οποίους ενδεχομένως συμβαίνει αυτό.

Ζημία

Για κάθε ενδεχόμενο, στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεχτεί τις αποδείξεις που προσκόμισε η ενάγουσα κατά το στάδιο

της απάντησης σχετικά με τη ζημία που ισχυρίζεται ότι υπέστη, παρά την όψιμη πρότασή τους, η Επιτροπή κρίνει αναγκαίο να διατυπώσει διάφορες αντιρρήσεις επί ορισμένων επί μέρους ζητημάτων και μία αντίρρηση επί ζητήματος αρχής.

Ως προς τις επί μέρους αντιρρήσεις, η Επιτροπή αμφισβητεί τον τρόπο υπολογισμού που υιοθέτησε η ενάγουσα για να προσδιορίσει την τιμή κόστους της ανά kg ξηράς ουσίας. Αυτή η τιμή κόστους διατηρείται τεχνητά σε πολύ χαμηλό επίπεδο, δεδομένου ότι η ενάγουσα δεν λαμβάνει υπόψη τα γενικά έξοδα εκμετάλλευσης και χρηματοδότησης, τα τέλη των δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας κλπ. Εξ άλλου, η ενάγουσα σφάλλει όταν δηλώνει ότι το Kulactic περιέχει 9 % νερό, 33 % ορρού γάλακτος και 67 % πιτύρου, από όπου προκύπτει άθροισμα 109 %, πράγμα που νοθεύει και τον υπολογισμό της ζημίας της. Προχωρώντας στη διόρθωση του σφάλματος αυτού, η Επιτροπή υπολογίζει για τον αριθμό των τόνων που δεν πωλήθηκαν στον πελάτη Hens υποθετική ζημία 1 233 000 BFR, αντί 1 242 000 BFR που υπολόγισε η ενάγουσα. Αφού διατυπώνει και άλλες επιφυλάξεις, η Επιτροπή διευκρινίζει τελικά ότι οι εξηγήσεις που δίνει η ενάγουσα σχετικά με τη μέλλουσα ζημία είναι τόσο αόριστες, ώστε δεν μπορεί να απαντήσει επ' αυτών στο παρόν στάδιο της διαδικασίας.

Όσον αφορά την αντίρρηση επί ζητήματος αρχής, η Επιτροπή ισχυρίζεται, παραπέμποντας στην απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο στις 4 Οκτωβρίου 1979 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 64 και 113/76, 167 και 239/78, 27, 28 και 45/79, Dumortier (Slg. 1979, σ. 3091, στη σ. 3117), ότι δεν είναι δυνατή η επίκληση των γενικών αρχών που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών, στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ προκειμένου να θεμελιωθεί υποχρέωση αποκατάστασης κάθε επίζημιας συνέπειας, όσο απώτερη και αν είναι, από παράνομες διατάξεις. Οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζει η ενάγουσα πρέπει να θεωρηθούν ως απώτερες συνέπειες. Και αν ακόμα γινόταν δεκτό ότι η Επιτροπή επέδειξε παράνομη συμπεριφορά, η ενάγουσα δεν μπορεί

να προβάλλει αξίωση αποκατάστασης τόσο εκτενούς περιεχομένου όπως αυτή που επικαλείται. Δεν μπορεί να απαιτήσει να της εξασφαλιστεί ένα ορισμένο περιθώριο κέρδους, οι δε συνέπειες του τυχόν κλεισίματος της επιχειρησής της πρέπει να θεωρηθούν ως απώτατη συνέπεια. Θα μπορούσε το πολύ-πολύ να ζητήσει μια πολύ περιορισμένη αποζημίωση λόγω των πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές.

Αγωγή αποζημίωσης λόγω παρανόμου πράξεως

Η Επιτροπή αναφέρει ότι, ενόψει των περιορισμένων μέσων που έθεσε στη διάθεσή της το Συμβούλιο προκειμένου να αμείβνει το πρόβλημα των πλεονασμάτων γάλακτος, δεν μπορούσε παρά να προσπαθήσει να διαθέσει τα πλεονάσματα στην παγκόσμια αγορά ή να δημιουργήσει στην εσωτερική αγορά δυνατότητες διάθεσης του γάλακτος σε σκόνη, οι οποίες κανονικά αποκλείονται για το προϊόν αυτό λόγω του κοινοτικού συστήματος στήριξης τιμών. Δεδομένου ότι η παγκόσμια αγορά δεν προσφέρει πλέον σχεδόν καθόλου δυνατότητες διάθεσης, η Επιτροπή δεν μπορούσε να αξιοποιήσει παρά την εσωτερική αγορά. Κατά την άποψή της, η αγορά ζωοτροφών για χοίρους και πουλερικά παρέχε σημαντικές δυνατότητες διάθεσης, ενώ αντίθετα οι δυνατότητες διάθεσης στην αγορά ζωοτροφών για χοιρίδια είναι σαφώς πιο περιορισμένες. Λόγω της ισχυρής ανταγωνιστικής πίεσης των φυτικών πρωτεϊνούχων προϊόντων με βάση τη σόγια, δεν μπορούσε παρά να αποφασίσει να πωλεί το γάλα σε σκόνη σε πολύ χαμηλή τιμή ως πρόσθετο για ζωοτροφές χοίρων και πουλερικών, διότι αλλιώς το προϊόν δεν θα πωλούνταν καθόλου και η ζημία που θα προέκυπτε έτσι για την Κοινότητα θα ήταν σαφώς ακόμη μεγαλύτερη (αυξημένα έξοδα αποθεματοποίησης και αλλοίωση του προϊόντος). Λαμβάνοντας υπόψη τις μικρές δυνατότητες διάθεσης που προσφέρει η αγορά ζωοτροφών για χοιρίδια και τις υψηλές τιμές που επικρατούν σ' αυτήν, η Επιτροπή δεν μπορούσε να εφαρμόσει σύστημα ελέγχου τέτοιου αυστηρότητας που να εξουδετερώνει τις δυνατότητες διάθεσης στην σαφώς ευρύτερη

αγορά των προϊόντων που προορίζονται για τη διατροφή των χοίρων και των πουλερικών.

Παράβαση του άρθρου 39, παράγραφος 1 γ, της Συνθήκης ΕΟΚ

Ενόψει των παρατηρήσεων αυτών, η Επιτροπή φρονεί ότι δεν υπήρξε παράβαση του άρθρου 39 της Συνθήκης ΕΟΚ ούτε του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 804/68, δεδομένου ότι εφάρμοσε τα μόνα μέσα που διέθετε για να σταθεροποιήσει τις αγορές, λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα όλων των πλευρών. Εν πάση περιπτώσει οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν συνιστούν κανόνες που αποσκοπούν στην προστασία των ιδιωτών.

Παραβίαση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας και του δικαιώματος άσκησης εμπορικής δραστηριότητας

Η Επιτροπή διερωτάται αν, στο πλαίσιο του άρθρου 215, δεύτερη παράγραφος, το κοινοτικό δίκαιο προστατεύει το δικαίωμα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας τόσο ευρέως όσο και το γερμανικό δίκαιο, στο οποίο αναφέρεται η ενάγουσα. Όπως και να έχει το πράγμα, δεν της στέρησε οποιοδήποτε δικαίωμα ιδιοκτησίας, ούτε την περιόρισε κατά τίποτε ως προς την άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας της, ούτε και της επέβαλε τον ελάχιστο περιορισμό κατά την άσκηση της εμπορικής της δραστηριότητας.

Παράβαση του άρθρου 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ

Η ενάγουσα δεν εξήγησε σε ποιο μέτρο υπέστη αυθαίρετα δυσμενέστερη μεταχείριση από αυτή που επιφυλάσσεται σε άλλους επιχειρηματίες που βρίσκονται σε ανάλογη θέση. Τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή δεν ενέχουν κανέναν αυθαίρετο χαρακτήρα και θίγουν με τον ίδιο τρόπο όλους τους παραγωγούς ή πωλητές υποκαταστάτων του γάλακτος σε σκόνη.

Αγωγή αποζημίωσης λόγω νομίμου πράξεως

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, κατά την άποψή της, η ευθύνη της Κοινότητας λόγω νομίμου πράξεως, αν υποτεθεί ότι προβλέπεται από το άρθρο 215 της Συνθήκης ΕΟΚ, προϋποθέτει όχι μόνο βλάβη προσβολή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας του ενδιαφερομένου, αλλά και προσβολή που γίνεται υπό περιστάσεις μη προβλεπόμενες από την έννομη τάξη, ως πλαισίου των γενικών συνθηκών άσκησης της οικονομικής δραστηριότητας. Στην υπό κρίση περίπτωση δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας της ενάγουσας, η οποία έπρεπε να περιμένει ότι θα διοργανώνονταν ειδικές πωλήσεις σε ιδιαίτερα ευνοϊκές τιμές.

V — Προφορική διαδικασία

Κατά τη συνεδρίαση της 7ης Ιουνίου 1984, οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 1984.

Σκεπτικό

- 1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 11 Απριλίου 1983, η εταιρία SA Biovilac NV που παράγει και εμπορεύεται από το 1978 και το 1980 αντιστοίχως το Kulactic και το Bioblanca, βασικές ζωοτροφές για χοιρίδια

και πουλερικά, τις οποίες παρασκευάζει με βάση τον ορρό γάλακτος, άσκησε, δυνάμει του άρθρου 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ, αγωγή, με την οποία ζητεί την αποκατάσταση της ζημίας που της προξένησε η θέση σε ισχύ και η εφαρμογή ορισμένων κανονισμών της Επιτροπής.

- 2 Κατά την ενάγουσα, η προβαλλόμενη ζημία, που συνίσταται στην αισθητή μείωση των πωλήσεων των προϊόντων της από το Νοέμβριο 1982 και τη ριζική μείωσή τους από την 1η Μαρτίου 1982, οφείλεται στους κανονισμούς 368/77, της 23ης Φεβρουαρίου 1977, περί πωλήσεως με πλειοδοτικό διαγωνισμό αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 3/017, σ. 155), και 443/77, της 2ας Μαρτίου 1977, περί πωλήσεως σε καθορισμένη τιμή αποδουτυρωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/017, σ. 183), όπως τροποποιήθηκαν από τους κανονισμούς 1753/82, της 1ης Ιουλίου 1982 (ΕΕ L 193, σ. 6) και 2923/82, της 29ης Οκτωβρίου 1982 (ΕΕ L 304, σ. 64). Με τον κανονισμό 1753/82 επαναφέρθηκαν σε ισχύ οι κανονισμοί 368/77 και 443/77 που καθιέρωναν την πώληση σε μειωμένη τιμή από οργανισμούς παρέμβασης αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών, ενώ με τον κανονισμό 2923/83 προστέθηκαν στους δύο αυτούς κανονισμούς νέες συνταγές μετουσίωσης του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που πωλείται σε μειωμένη τιμή, οι οποίες δεν εμποδίζουν, κατά την ενάγουσα, τη χρησιμοποίηση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, που πωλούν οι οργανισμοί παρέμβασης, ως βασικής ζωτροφής για χοιρίδια, παρά το ότι υποτίθεται ότι έπρεπε να αποκλείουν το αποτέλεσμα αυτό.
- 3 Η αγωγή της ενάγουσας στηρίζεται, κυρίως, στον παράνομο, όπως ισχυρίζεται, χαρακτήρα των μέτρων που έλαβε η Επιτροπή. Επικουρικώς και μόνο, για την περίπτωση που τα εν λόγω μέτρα θα κρίνονταν νόμιμα, ισχυρίζεται ότι και πάλι γεννάται ευθύνη της Κοινότητας λόγω της «ειδικής θυσίας», την οποία της επέβαλε το γενικής εφαρμογής σύστημα, το οποίο θέσπισε η Επιτροπή.

Επί του παραδεκτού

- 4 Η Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό της αγωγής για πολλούς λόγους.

Ως προς την ένσταση περί της μη χρήσεως των ενδίκων βοηθημάτων στο εθνικό επίπεδο

- 5 Η Επιτροπή τονίζει, πρώτον, ότι η ενάγουσα όφειλε να ασκήσει την περί αποζημίωσης αγωγή της ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, εφόσον η αγωγή της

στρέφεται προεχόντως κατά πράξεων των εθνικών αρχών, οι οποίες εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, δηλαδή κατά των πωλήσεων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη σε μειωμένη τιμή, τις οποίες πραγματοποίησαν οι οργανισμοί παρέμβασης.

- 6 Όσον αφορά την ένσταση αυτή, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η ενάγουσα, με την αγωγή της, δεν προσβάλλει τα μέτρα που έλαβαν οι εθνικές αρχές σε εκτέλεση των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, αλλά τις ίδιες τις πράξεις της Επιτροπής, εφόσον, με τα επιχειρήματα που αναπτύσσει, της καταλογίζει αφενός ότι, θέτοντας σε ισχύ τον κανονισμό 1753/82, επανέφερε σε εφαρμογή τους κανονισμούς 368/77 και 443/77, αφετέρου ότι, θέτοντας σε ισχύ τον κανονισμό 2923/82, παρέλειψε να περιλάβει στους κανονισμούς αυτούς συνταγές μετουσίωσης που θα απέκλειαν πράγματι την υποκατάσταση των ποσοτήτων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που διατίθενται στο πλαίσιο του κανονισμού 1725/79 της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 1979 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/026, σ. 12), και προορίζονται για τη διατροφή χοιριδίων με ποσότητες που πωλούν οι οργανισμοί παρέμβασης. Ακριβώς η ίδια η θέσπιση του συστήματος αυτού από την Επιτροπή προκάλεσε, κατά την ενάγουσα, τη ζημία, της οποίας ζητεί την αποκατάσταση.
- 7 Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι αρμοδίως επιλαμβάνεται το Δικαστήριο της υποθέσεως και υποχρεούται, επομένως, να εξετάσει αν η θέση σε ισχύ των κανονισμών αυτών είναι ικανή να στοιχειοθετήσει την ευθύνη της Κοινότητας συνεπεία της ασκήσεως των κανονιστικών της αρμοδιοτήτων. Επομένως, η ένσταση απαραδέκτου που στηρίζεται στη μη χρήση των εθνικών ενδίκων βοηθημάτων πρέπει να απορριφθεί.

Ως προς την ένσταση περί του προληπτικού χαρακτήρα της αγωγής

- 8 Η Επιτροπή αμφισβητεί, δεύτερον, το παραδεκτό της αγωγής για το λόγο ότι ασκήθηκε προληπτικώς. Κατά το σκέλος που η αγωγή στηρίζεται στο φερόμενο ως παράνομο χαρακτήρα των κανονισμών που εξέδωσε η Επιτροπή, ισχυρίζεται ότι η ενάγουσα δεν απέδειξε επαρκώς ότι κατά το χρόνο της καταθέσεως της αγωγής της μπορούσε να προβλεφθεί με αρκετή δεβαιότητα ζημία οφειλόμενη σε ορισμένα μέτρα της Επιτροπής. Κατά το μέρος που με την αγωγή επιδιώκεται να στοιχειοθετηθεί ευθύνη άνευ πταίσματος της Κοινότητας, ισχυρίζεται ότι από την ίδια τη φύση της αγωγής αυτής επιβάλλεται κατά το χρονικό σημείο της άσκησής της να είναι σαφώς δεβαιωμένες η φύση και η έκταση της ζημίας.

- 9 Πρέπει να υπομνηστεί σχετικά ότι, όπως έχει επανειλημμένα κρίνει το Δικαστήριο, το άρθρο 215 της Συνθήκης δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής στο Δικαστήριο με σκοπό την αναγνώριση της ευθύνης της Κοινότητας για βλάβη που επίκειται και μπορεί να προβλεφθεί με αρκετή βεβαιότητα, έστω και αν η ζημία δεν μπορεί ακόμη να αποτιμηθεί με ακρίβεια. Επί του σημείου αυτού πρέπει να σημειωθεί ότι η ενάγουσα δήλωσε στο δικόγραφο της αγωγής της, χωρίς να αντικρουσθεί, ότι αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, μετουσιωμένο σύμφωνα με τη συνταγή ΙΚ, όπως αυτή καθορίζεται στον κανονισμό 2923/82, ποσφερόταν από το Νοέμβριο 1982 προς πώληση στη βελγική αγορά ως βασική ζωοτροφή για χοιρίδια. Επίσης, προσκομίζοντας συγκριτικό πίνακα με τις αντίστοιχες τιμές των δικών της προϊόντων και του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που πωλούν οι οργανισμοί παρέμβασης, η ενάγουσα προοδιορίζει επαρκώς ότι οι ζημιές, τις οποίες προβάλλει, ήταν επικείμενες και μπορούσαν να προβλεφθούν. Επομένως, η ένσταση απαραδέκτου που στηρίζεται στον προληπτικό χαρακτήρα της αγωγής πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Επί της ευθύνης λόγω του προβαλλομένου παρανόμου χαρακτήρα ορισμένων κανονισμών

- 10 Πρέπει κατ' αρχάς να παρατηρηθεί, όπως επανειλημμένα κρίνει το Δικαστήριο με την απόφασή του της 17ης Δεκεμβρίου 1981 (Ludwigshafener Walzmühle, 197 ως 200, 243, 245 και 247/80, Συλλογή 1981, σ. 3246), ότι η εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας λόγω παρανόμου πράξεως προϋποθέτει τη σύμπτωση σειράς προϋποθέσεων όσον αφορά το παράνομο της συμπεριφοράς που προσάπτεται στα όργανα, τη συνδρομή της ζημίας και την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ αυτής της συμπεριφοράς και της προβαλλόμενης ζημίας και ότι, προκειμένου περί κανονιστικής πράξεως που ενέχει επιλογή οικονομικής πολιτικής, η εν λόγω ευθύνη γεννάται μόνο αν συντρέχει κατάφωρη παραβίαση υπέρτερου κανόνα δικαίου που προστατεύει τους ιδιώτες. Σχετικώς το Δικαστήριο αποσαφήνισε, ιδίως με την απόφασή του της 25ης Μαΐου 1978 (HNL, 83 και 94/76, 4, 15 και 40/77, Slg. 1978, σ. 1225), ότι έπρεπε να αποδειχτεί σε βάρος του οικείου οργάνου, λαμβανομένων υπόψη των αρχών που διέπουν, στα έννομα συστήματα των κρατών μελών, το υπό κρίση ζήτημα, πρόδηλη και βαρεία υπέρβαση των ορίων που επιβάλλονται στην άσκηση των εξουσιών του.
- 11 Σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα των μέτρων που θέσπισε η Επιτροπή, η ενάγουσα αναπτύσσει τέσσερις ισχυρισμούς: ο πρώτος αναφέρεται στη μη τήρηση του στόχου που αναφέρεται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, στοιχείο γ,

της Συνθήκης, όπως προσδιορίζεται ο στόχος αυτός κατά τρόπο συγκεκριμένο στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 804/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 82), που είναι η «σταθεροποίηση των αγορών»: ο δεύτερος στην παραβίαση της απαγόρευσης των διακρίσεων που διατυπώνεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης, ο τρίτος στην παραβίαση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας ή του δικαιώματος συστάσεως και εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεων, ο δε τέταρτος στην προσβολή της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Ισχυρίζεται ότι όλοι οι κανόνες αυτοί αποτελούν υπέρτερους κανόνες δικαίου, δεσμευτικούς για την Επιτροπή που εκδίδει τους κανονισμούς.

- 12 Ως προς τον πρώτο ισχυρισμό, η ενάγουσα διευκρινίζει ότι η επαναφορά εν ισχύ των κανονισμών 368/77 και 443/77 με τον κανονισμό 1753/82 και η προσθήκη στους κανονισμούς αυτούς με τον κανονισμό 2923/82 συνταγών μετουσίωσης που ήταν απρόσφορες να αποκλείσουν την υποκατάσταση των ποσοτήτων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που διατίθενται στο πλαίσιο του κανονισμού 1725/79 με ποσότητες που πωλούνται δυνάμει των κανονισμών 368/77 και 443/77 είχαν ως αποτέλεσμα την αποσταθεροποίηση της αγοράς του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοιριδίων, κατά παράβαση του στόχου που αναφέρεται στο άρθρο 39 της Συνθήκης, όπως συγκεκριμενοποιείται με το άρθρο 7, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 804/68.
- 13 Η Επιτροπή απαντά ότι, ενόψει των μεγάλων πλεονασμάτων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη και των περιορισμένων μέσων που της διέθεσε το Συμβούλιο για την απορρόφηση των σημαντικών αποθεμάτων που κατείχαν οι οργανισμοί παρέμβασης, προβαίνοντας στην επαναφορά εν ισχύ των κανονισμών 368/77 και 443/77 που καθιέρωναν την πώληση σε μειωμένη τιμή του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών, ακολούθησε τη μόνη οδό που είχε και ενήργησε εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων της, καθόσον το άρθρο 7, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 804/68 της επιτρέπει να λαμβάνει ειδικά μέτρα για τη διάθεση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που δεν μπορεί να διατεθεί κατά τη διάρκεια μιας γαλακτοκομικής περιόδου υπό κανονικές συνθήκες. Η ιδιαίτερα χαμηλή τιμή των ανταγωνιστικών έναντι του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη φυτικών ζωοτροφών για χοίρους και πουλερικά, και ιδίως της εισαγόμενης από τις Ηνωμένες Πολιτείες σόγιας που ανερχόταν σε 17 έως 18 περίπου ECU ανά τόνο, δικαιολογούσε τον καθορισμό της τιμής του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που προορίζεται για τη διατροφή χοίρων και πουλερικών σε 20 περίπου ECU ανά τόνο.

- 14 Η Επιτροπή επιστά την προσοχή στο γεγονός ότι, όταν λίγο καιρό μετά την επαναφορά εν ισχύ των κανονισμών 368/77 και 443/77, πληροφορήθηκε ότι, με την εφαρμογή των μεθόδων μετουσίωσης που είχαν μέχρι τότε καθοριστεί με τους κανονισμούς αυτούς, το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη που πωλούνταν βάσει των κανονισμών αυτών χρησιμοποιούνταν όλο και περισσότερο αντί του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που επιδοτούνταν βάσει του κανονισμού 1725/79, πρόσθεσε, με τον κανονισμό 2923/82, στους κανονισμούς 368/77 και 443/77 νέες μεθόδους μετουσίωσης που προορίζονταν να αποκλείσουν τη χρησιμοποίηση αυτού του αποκορυφωμένου γάλακτος στη διατροφή των χοιριδίων.
- 15 Η Επιτροπή τονίζει τη δυσχέρεια, αν όχι την αδυναμία, ευρέσεως μεθόδου μετουσίωσης, η χρησιμοποίησή της οποίας, ενώ θα ήταν αβλαβής για τα ζώα άνω των 25 κιλών, θα καθιστούσε το αποκορυφωμένο γάλα που μετουσιώθηκε με τον τρόπο αυτό εντελώς ακατάλληλο για τα ζώα κάτω των 25 κιλών. Δεν αμφισβητεί ότι αντί των μεθόδων μετουσίωσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η μέθοδος που συνιστά η ενάγουσα, της ενσωμάτωσης δηλαδή χρωστικών ουσιών στο αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη που πωλούν οι οργανισμοί παρέμβασης. Επειδή όμως η αποτελεσματικότητα ενός τέτοιου μέτρου εξαρτάται από την οργάνωση συστήματος ελέγχου των εκμεταλλεύσεων χοιροτροφείων, θα ήταν οπωσδήποτε λιγότερο πρόσφορη από τη μέθοδο μετουσίωσης, την οποία τελικά προέκρινε, αν ληφθεί υπόψη ο ιδιαίτερα υψηλός αριθμός χοιροτροφείων που υπάρχουν στην Κοινότητα (περίπου 2 000 000) και το σημαντικό κόστος που θα συνεπήγετο το μέτρο αυτό. Κατά τα λοιπά, οι διατάξεις που παραθέτει η ενάγουσα δεν συνιστούν κανόνες που αποσκοπούν στην προστασία των ιδιωτών.
- 16 Ο ισχυρισμός περί παραβίασεως του στόχου που αναφέρεται στο άρθρο 39, παράγραφος 1, στοιχείο γ, όπως συγκεκριμενοποιείται από το άρθρο 7, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 804/68, δεν μπορεί να γίνει δεκτός. Αρκεί σχετικώς να υπομνηστεί, πρώτον, ότι, όπως έχει επανειλημμένα δεχτεί το Δικαστήριο, τα όργανα οφείλουν να επιχειρούν να συμβιβάξουν τους διαφόρους στόχους του άρθρου 39, που δεν επιτρέπει να απομονώνεται ένας από τους στόχους αυτούς σε σημείο που να καθίσταται αδύνατη η επίτευξη άλλων στόχων. Ο κανονισμός 1753/82 εντάσσεται στο πλαίσιο της γενικής πολιτικής που έχει θεσπιστεί στον τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων, ένας από τους ουσιώδεις στόχους της οποίας είναι να εξασφαλίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 39, παράγραφος 1, στοιχείο β, της Συνθήκης, δίκαιο εισόδημα στους γαλακτοπαραγωγούς της Κοινότητας με τον καθορισμό ενδεικτικής τιμής του γάλακτος που εξασφαλίζεται με αγορές παρέμβαση των κύριων προϊόντων μεταποίησης του

γάλακτος, δηλαδή του βουτύρου και του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη και συνιστά, έτσι, συμπληρωματικό μέτρο που αποσκοπεί στην επίτευξη του στόχου αυτού.

- 17 Εξ άλλου, η θέσπιση μεθόδων μετουσίωσης, που αποσκοπούν, όπως αναφέρεται στην πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2923/82, στον αποκλεισμό της υποκατάστασης του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που διατίθεται σε υψηλότερη τιμή στο πλαίσιο του κανονισμού 1725/79 με εκείνο που πωλείται βάσει αυτών των κανονισμών, αποδεικνύει επαρκώς ότι η Επιτροπή, με την εφαρμογή των μέτρων, τα οποία εξέδωσε προκειμένου να απορροφήσει τα αποθέματα αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, προσπάθησε να συμβιβάσει το στόχο της εξασφάλισης δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον ενδιαφερόμενο αγροτικό πληθυσμό με το στόχο της σταθεροποίησης των αγορών. Το γεγονός ότι οι τεχνικές μέθοδοι μετουσίωσης που αποσκοπούσαν στην επίτευξη του στόχου αυτού αποδείχτηκαν εκ των υστέρων εν μέρει αναποτελεσματικές δεν είναι ικανή να μεταβάλλει την κρίση περί της νομιμότητας της επίδικης ρύθμισης έναντι του άρθρου 39 της Συνθήκης, δεδομένου ότι μόνη η πρόδηλη ακαταλληλότητα ενός μέτρου για το στόχο που επιδιώκει το αρμόδιο όργανο μπορεί να επηρεάσει τη νομιμότητά του.
- 18 Όσον αφορά τον ισχυρισμό περί παραβάσεως του άρθρου 40, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, κατά το οποίο η κοινή οργάνωση των αγορών πρέπει να αποκλείει κάθε διάκριση μεταξύ παραγωγών ή καταναλωτών εντός της Κοινότητας, η ενάγουσα, αφού τονίζει ότι τα προϊόντα που παρασκευάζονται με δάση τον ορρό γάλακτος υπάγονται εξ ίσου με το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη στην κοινή οργάνωση της αγοράς, ισχυρίζεται ότι το εν λόγω γάλα έτυχε μεταχειρίσεως κατά προτίμηση σε σχέση με τα προϊόντα αυτά διότι ενισχύθηκε με πολυάριθμες άμεσες ή έμμεσες επιδοτήσεις.
- 19 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν είναι ικανή να θίξει τη νομιμότητα των πράξεων της Επιτροπής, τις οποίες αφορά η αγωγή. Πρέπει σχετικώς να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η απαγόρευση των διακρίσεων που διακηρύσσεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, εδάφιο 2, της Συνθήκης, ως ειδική έκφανση της γενικής αρχής της ισότητας, δεν εμποδίζει τη διαφορετική μεταχείριση ομοίων καταστάσεων, όταν η διαφοροποίηση δικαιολογείται αντικειμενικά. Η χορήγηση άμεσων ή έμμεσων επιδοτήσεων στο αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη δικαιολογείται αντικειμενικά από την ίδια τη φύση του προϊόντος αυτού και τη θέση που κατέχει για το λόγο αυτό στην κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών

προϊόντων ως στοιχείο στήριξης της αγοράς, ενώ ο ορρός γάλακτος δεν παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά. Πρόκειται στην πραγματικότητα για κατάλοιπο που λαμβάνεται κατά την παρασκευή τυρού, και απορρίπτεται, κατά κανόνα, από τα οικεία τυροκομεία.

- 20 Η διαφορετική μεταχείριση, που επιφυλάσσεται στο δύο αυτά προϊόντα, οφείλεται, επομένως, σε αντικειμενικές διαφορές που προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις, που αποτελούν υπόβαθρο της κοινής οργάνωσης της αγοράς του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων και δεν μπορεί, επομένως, να θεωρηθεί ότι συνιστά διάκριση.
- 21 Με τον τρίτο ισχυρισμό της, η ενάγουσα διατείνεται ότι η επίδικη ρύθμιση προσέβαλε το δικαίωμά της της ιδιοκτησίας και το δικαίωμά της συστάσεως και εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεως. Το δικαίωμα συστάσεως και εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεως, το οποίο αναγνωρίζεται ιδίως από το γερμανικό δίκαιο, συγκαταλέγεται, όπως και το δικαίωμα της ιδιοκτησίας του του οποίου αποτελεί συμπλήρωμα, μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων που εξασφαλίζονται στην κοινοτική έννομη τάξη. Τονίζει ότι τα δύο αυτά δικαιώματα συνιστούν, κατ' ουσίαν ή λόγω του περιεχομένου τους, απολύτου χαρακτήρα όρια στη δράση των κοινοτικών οργάνων και ότι τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή έχουν σε τελική ανάλυση χαρακτήρα παράνομης δήμευσης, εφόσον θίγουν την αποδοτικότητα της επιχειρησής της σε σημείο που να διακυβεύουν την ύπαρξή της.
- 22 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Τα μέτρα που θέσπισε η Επιτροπή δεν στερούν την ενάγουσα ούτε από το δικαίωμά της της ιδιοκτησίας ούτε από την ελεύθερη άσκησή του και δεν συνιστούν, επομένως, προσβολή της ουσίας του δικαιώματος αυτού. Αν τα μέτρα αυτά μπορεί να έχουν, όπως υποστηρίζει η ενάγουσα, αρνητικά αποτελέσματα στην εμπορία των προϊόντων της, τα αρνητικά αυτά αποτελέσματα δεν μπορούν να εξομοιωθούν με τέτοιου είδους προσβολή, ιδίως όταν, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, αποτελούν έμμεση απλώς συνέπεια πολιτικής που επιδιώκει στόχους γενικού συμφέροντος, που ποικίλλουν ουσιωδώς, σε συνάρτηση με τους οικονομικούς συντελεστές που επηρεάζουν την εξέλιξη των αγορών, καθώς και με το γενικό προσανατολισμό της κοινής γεωργικής πολιτικής.

- 23 Σχετικώς πρέπει να τονιστεί ότι, όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο, ιδίως με την απόφασή του της 27ης Σεπτεμβρίου 1979 (Eridania, 230/78, Slg. 1979, σ. 2749), μια επιχείρηση δεν μπορεί να επικαλεστεί κεκτημένο δικαίωμα προς διατήρηση πλεονεκτήματος το οποίο προέκυψε υπέρ αυτής από τη θέσπιση κοινής οργάνωσης αγοράς και του οποίου έτυχε σε δεδομένο χρόνο.
- 24 Ως προς τον τέταρτο ισχυρισμό που επικαλείται η ενάγουσα, κατά τον οποίο τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή συνιστούν προσβολή της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, πρέπει να σημειωθεί ότι ο ισχυρισμός αυτός, τον οποίο προέβαλε η ενάγουσα για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, συνιστά νέο ισχυρισμό κατά την έννοια του άρθρου 42, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας. Ο ισχυρισμός αυτός δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να ληφθεί υπόψη.
- 25 Από τις σκέψεις που προηγούνται προκύπτει ότι η ενάγουσα δεν απέδειξε τη συνδρομή κατάφωρης παραβίασης υπέρτερου κανόνα δικαίου που προστατεύει τους ιδιώτες, αλλά ούτε καν την ύπαρξη οποιασδήποτε παρανομίας που να θίγει το κύρος των επίδικων κανονισμών.
- 26 Πρέπει επομένως να απορριφθεί η αγωγή κατά το σκέλος που στηρίζεται στην ευθύνη της Κοινότητας λόγω παρανόμου πράξεως.

Επί της ευθύνης άνευ πταίσματος

- 27 Προς στήριξη της επικουρικής βάσης της αγωγής, η ενάγουσα, αναφερόμενη στις έννοιες της «ειδικής θυσίας» του γερμανικού δικαίου και της «διατάραξης της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών» του γαλλικού δικαίου, ισχυρίζεται ότι, έστω και αν δεν συντρέχει παρανομία, και πάλι η Κοινότητα υποχρεούται, βάσει του άρθρου 215, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ, να αποκαταστήσει τις περιουσιακού χαρακτήρα ζημίες, τις οποίες υφίσταται ο ιδιώτης από ένα νόμιμο σύστημα γενικής εφαρμογής, όταν θίγεται και βλάπτεται από το σύστημα αυτό κατά ιδιαίτερο τρόπο ή ακόμη σε διαφορετική έκταση και πολύ εντονότερα από ό,τι το σύνολο των επιχειρηματιών.
- 28 Σχετικώς, αρκεί να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο έχει θεμελιώσει με πάγια νομολογία τον κανόνα ότι η αγωγή αποζημίωσης λόγω παρανόμου κανονιστικής πράξεως που προβλέπεται στο άρθρο 215 της Συνθήκης μπορεί να γίνει δεκτή μόνον αν η ζημία που επικαλείται ο ενάγων υπερβαίνει τα όρια του επιχειρημα-

τικού κινδύνου που είναι σύμφυτος με τις δραστηριότητες του οικείου τομέα. Ο κανόνας αυτός πρέπει πολύ περισσότερο να τύχει εφαρμογής, αν υποτεθεί ότι γίνεται δεκτό στο κοινοτικό δίκαιο σύστημα ευθύνης άνευ πταίσματος. Στην υπό κρίση περίπτωση δεν υπήρξε υπέρβαση των ορίων αυτών, ενόψει του ότι η ενάγουσα, όταν διέθεσε στο εμπόριο τα προϊόντα της το 1978 και το 1980, έπρεπε να αναμένει ότι οι κανονισμοί 368/77 και 443/77, η ισχύς των οποίων είχε προσωρινά μόνο ανασταλεί και οι οποίοι στην αρχή, αντίθετα με την τωρινή κατάσταση, δεν περιείχαν κανένα μηχανισμό που να αποσκοπεί στην αποφυγή της χρησιμοποίησης του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη, που πωλείται βάσει των κανονισμών αυτών, στη διατροφή χοιριδίων, θα επαναφέρονταν εκ νέου εν ισχύ, αν οι συνθήκες που θα επικρατούσαν κατά το χρόνο της θέσπισής τους συνέτρεχαν και πάλι στο μέλλον. Επίσης, κατά τη σύσταση της επιχείρησής της το 1974, η ενάγουσα όφειλε ή, εν πάση περιπτώσει, μπορούσε να αναμένει ότι, κατ'εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 804/68, θα λαμβάνονταν ειδικά μέτρα για τη διάθεση του αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη που δεν θα μπορούσε να διατεθεί υπό κανονικές συνθήκες κατά τη διάρκεια μιας γαλακτοκομικής περιόδου.

29 Η δυνατότητα προβλέψεως των κινδύνων, τους οποίους περιέκλειαν οι συνθήκες της αγοράς κατά το χρόνο που η ενάγουσα άρχισε να ασχολείται με την παρασκευή και την εμπορία των προϊόντων της, αποκλείει την αποκατάσταση της απώλειας ανταγωνιστικότητας την οποία υπέστη. Οι κίνδυνοι αυτοί αποτελούν μέρος των οικονομικών κινδύνων που είναι σύμφυτοι με τις δραστηριότητες των βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων του τομέα αυτού, όπως και η αύξηση του κόστους της ενέργειας, που, σύμφωνα με τις εξηγήσεις που παρέσχε η ενάγουσα, αποτελεί μια από τις βασικές αιτίες της σημαντικής αύξησης που γνώρισαν μέσα σε χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών οι τιμές των προϊόντων που παρασκευάζει.

30 Από τις σκέψεις αυτές προκύπτει ότι η αγωγή πρέπει να απορριφθεί και ως προς την επικουρική της βάση.

Επί των δικαστικών εξόδων

31 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα.

32 Επειδή η ενάγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αγωγή.
- 2) Καταδικάζει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Mackenzie Stuart	Bosco	Due	Κακούρης	
O'Keefe	Koormans	Everling	Bahlmann	Galmot

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Δεκεμβρίου 1984.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

D. Louterman

Υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN
ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1984¹

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

Στην υπό κρίση διαφορά η ενάγουσα, η Biovilac, ζητεί αποζημίωση από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 215, δεύτερη παρά-

γραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ για ζημία, την οποία ισχυρίζεται ότι υπέστη ή θα υποστεί λόγω παρήσεων αποκορυφωμένου γάλακτος σε σκόνη από αποθέματα κοινοτικής παρέμβασης. Ζητεί, είτε αποκατάσταση της ζημίας που απορρέει από παράνομη πράξη

¹ — Μετάφραση από τα αγγλικά.